

Treći simpozijum «MEDICINA U UMETNOSTI» Zaječar 2016.

Petak, 04 novembar, 2016. godine, DZ ZC Zaječar

10:00-10:30

SVEČANO OTVARANJE

10:30-13:00

Medicina u umetnosti: ŠIRINA

Mile Ignjatović:

Umetnost i medicina

Kornelia Đaković Švajcer:

Farmacija i apotekarstvo kao inspiracija umetnicima

Bojana Cokić:

Umetnost dojenja

Ljubomir Panajotović:

Karikiranje medicine u umetničkim delima

Miloš Protić:

Skrivena anatomija u Sikstinskoj Kapeli

Jelena Petrović:

Glumci i depresija: Mit ili realnost

Dragana Mitrović:

Crtani filmovi, novi koncept lečenja malignih bolesti kod dece

Danijela Ćirić:

Gaudi – odakle potiče ideja za trenkadis?

13:00-13:30

Pauza za izložbe i koktel

13:30-15:30

Medicina u umetnosti: DUBINA

Dušan Đurić:

Mensula Jovis – Direrova „Melanholija I“.

Emil Vlajić:

Suicid – umetnička inspiracija

Bratimirka Jelenković:

Gojaznost u umetničkim delima

Marija Mandić:

Iscrtavanje podlaktnog gipsa kao deo Pop Art umetnosti

Maja Radanović

Performans Marine Abramović "Umetnik je prisutan" u Muzeju savremene umetnosti u Njujorku.

Maja Radanović

Transkacioni osvrt na izložbu Danijela Hirsta "Nova Religija"

Dejan Dimić:

Uticao astme na stvaralaštvo Marsela Prusta

Mirjana Stojković-Ivković

Umetničko stvaralaštvo i njeova terapijska svojstva u lečenju alkoholizma – primer Tuluz Lotrek

15:30-15:45

Kratka pauza za odmor

15.45-17:45

Medicina u umetnosti: GRANICE

Miljana Mladenovic-Petrovic

Kupite kaleidoskop

Violeta Simić

Hamlet danas

Jasmina Nikolić

Šekspir i psihoanaliza

Katarina Mitić:

Epilepsija kao inspiracija Dostojevskom

Katarina Mitić:

Laza Lazarević - pisac, lekar i naučnik

Ana Bojčić:

Jovan Jovanović Zmaj – umetnik u medicini i lekar u umetnosti

Ana Bojčić:

Delo Frenka Netera, delo umetnika i lekara

18:00

Dodela sertifikata. Svečano zatvaranje

1.

УМЕТНОСТ И МЕДИЦИНА

Миле Игњатовић

Академија медицинских наука СЛД, Београд

Увод/Циљ. Велики уметници су често ангажовани као анатомски илустратори и имали су непроценјив значај за развој анатомских saznanja. С друге стране, у својим уметничким композицијима и портретима често су приказивали ликове са различитим обољенијима. Ова уметничка дела анализирају се патографски до данашњег дана. Такође, утисак је да никада није истакнут значај многих славних ликовних уметника у преношењу нових медицинских saznanja која су уско повезана са сликом (нпр. анатомских или хируршких) у временима када није било других техничких могућности. Циљ рада је да прикаже поједина уметничка дела која су јасно повезана са медицином, а не да анализира и valorизује уметничка достигнућа славних сликара и њихових дела.

Материјал и метод. Анализирана су ликовна дела славних уметника новог века (1492–1914). Да ли су митске и друге познате личности заиста боловале од појединих болести? Да ли је то била уметничка фикција или болест модела који је уметник користио? То је немoguће доказати из данашњег угла и није предмет овог рада.

Резултати. У овом периоду на mnogobrojним уметничким сликама могу се уочити најразличитија обољенија, а познати уметници су били илустратори многих анатомских и хируршких дела. Приказују се дела уметника као што су: Sandro Botticelli (1445–1510), Leonardo da Vinci (1452–1519), Michelangelo Buonarroti (1475–1564), Caravaggio (Michelangelo Merisi da, 1571–1610); Sofonisba Anguissola (Anguisciola, 1532–1625); Peter Paul Rubens (1577–1640); Rembrandt Harmenszoon van Rijn (1606–1669) и други. Хронолошки: од ренесансе на даље све мањи број сликара приказује увећану тироидну жлезду. Развој болница условио је њихово постепено напуштање манастирских зидина где су сликари осликавали верске мотиве или били под патронатом богатих меча. Сликари су се све мање сретали са оваквим болесницима.

Закључак. Познати уметници су били илустратори познатих анатомских и хируршких дела. На сликама великих уметника могу се наћи различита обољенија, представљена циљано или не, најчешће као одраз времена и околине у којој су живели.

2.

ФАРМАЦИЈА И АПОТЕКАРСТВО КАО ИНСПИРАЦИЈА УМЕТНИЦИМА

Корнелиа Ђаковић Швајцер, професор фармакологије, токсикологије и клиничке фармакологије у пензији

Уметници, активни судионици свих аспеката хумане цивилизације, током векова приказивали су, уз призоре из свакодневног живота, и многе призоре везане за разне аспекте здравствених активности, у које, осим саме медицине, спадају и стоматологија и фармација.

Блискост здравствених професија, фармације и медицине, нигде није тако изражена као у случају близанаца Кузме и Дамјана. Браћа су рођена у Сирији, и поред бављења лечењем, пропагирани су хришћанство, због чега су, за време цара Диоклецијана, били у Риму погубљени (претпоставља се између 284. и 303. године). Након што су канонизовани у време папе Феликса V (526–530) постају заштитници медицине (Кузма)

и фармације (Дамјан), а њихови ликови се као фреске, слике, иконе и кипови појављују у великом броју цркава, како православних тако и католичких.

Поред ових светаца, уметници су на својим сликама, цртежима и литографијама забележили и радње, везане уз справљање и продају лекова, па тако налазимо сведочанства о некадашњем изгледу апотека и њихових „officina“, као и портрете апотекара из свог окружења.

Међутим, уметност у фармацији има осим декоративног и изразито утилитарни карактер. Апотекарско посуђе, израђено у стаклу, мајолици или порцелану, било је обично израђивано по наруџбини у најбољим мануфактурама и рукама најпознатијих уметника, а често су га осликавали и славни сликари тога доба.

Велику ликовну вредност имају и књиге које су се користиле као упутства за справљање лекова. Међу збиркама монографија које приказују лековито биље се свакако истиће „Herbarium“ Elisabeth Blackwell из 18. Века. Био је веома цењен у целој Европи, па је тако доспео и у наше крајеве. Захарије Орфелин је искористио велики део ових илустрација на које је уписао и народна имена биљака славеносерпским штампаним словима и уврстио их у свој „Велики српски травник“.

3.

UMETNOST DOJENJA

Bojana Cokić

Zdravstveni centar Zaječar

Dojenje je najveći i najdragoceniji dar prirode koji može majka podariti svom detetu. Dojenje je osnov života, najzdraviji početak života. Dojenje jača duševnu povezanost između majke i deteta. Majka oseća toplinu i ljubav kad prigrli svoje dete. Dete oseća duševni mir, smirenost, radost i toplinu dok ga njegova majka grli i doji.

Dojenje je vekovima inspirisalo brojne slikare. Gledajući umetnost kroz vekove, vidimo poštovanje i značaj dojenja. Umetnička dela sa tematikom dojenja nastala su u rasponu od najstarijih civilizacija, starog Egipta sve do moderne umetnosti.

Dojenje je nerazdvojiva veza majke i deteta, neraskidiv dodir... Majčino mleko je vatra na kojoj ključa život...

Oskar Vajld (irski pesnik,1854-1900.) umeo reći da život imitira umetnost. Mnogo češće, međutim, umetnost je ta koja imitira život.

4.

KARIKIRANJE MEDICINE U UMETNIČKIM DELIMA

Ljubomir Panajotović (1), Marko Panajotović (2), Rade Panajotović (2)

(1) Evropski univerzitet, Specijalna bolnica za plastičnu, rekonstruktivnu i estetsku hirurgiju "Adonis" Beograd,

(2) Medicinski fakultet BU

Neodoljiva je ljudska potreba da se podsmehne nečemu pred čim je nemoćan: prirodnim pojavama, događajima u društvu, vlasti, ratu, religiji, bolesti, smrti. Nije retko da se i medicina, njeni poslenici i njihovi postupci karikiraju u umetničkim delima. Ovakve primere nalazimo u književnim delima i komedijske i ozbiljne literature, još pre Gogolja i Sterije, u scenskoj umetnosti (pozorištu, filmu, koliko ih samo pok. Bata ima) još češće u likovnim

umetnostima (slikarstvu, vajarstvu), Leonardo, Rembrant i drugi. Ovakvi karikaturalni prikazi s naglašenim isticanjem mana i negativnosti, kreću se od blagih šala koje su u funkciji umetničkog događaja sa neočekivanim obrtima u dramskoj radnji (osobito u filmu kada je komični efekt prouzrokovan nekim iznenađenjem), preko ironije kao blagog ruganja kojim se na prikriveno podrugljiv način humoristično-kritički prikazuju likovi i pojave kroz govor ili pisani tekst koji ima suprotno značenje od rečenog ili napisanog ili u postavljanju pitanja na koje se tobože ne zna ili namerno prećutkuje odgovor, ili u držanju koje kazuje suprotno od onoga što se govori rečima, preko parodija, verbalnih i stilskih, humorističnih i satiričnih koje podrazumevaju izvesno imitiranje, izrugivanje i ismevanje i obično računaju na neposredne humorističke, satiričke, urnebesne i kritičke efekte, do pravog karikiranja likova pri čemu se prikazuje lik s naglašenim isticanjem mana i negativnosti, da bi se učinio smešnim ili odbojnim. Takvo umetničko delo je na ivici gubitka prave umetničke vrednosti i poprimanja odlika kiča, šunda ili trivijalnog proizvoda.

Ovako prikazana medicina prima sasvim nove razmere: humora, podrugljivosti i cinizma. Dubina iskvarenosti obično je prilagođena savremenom periodu i širi se i na političke i verske konotacije. Lekari i drugo medicinsko osoblje primaju novčani i seksualni mito sedeći u ordinaciji (ispovedaonici), a ponizni pacijenti zadovoljni su jer su (kao u religiji) novcem (p)otkupili naklonost doktora i sestre, a time i najvrednije, zdravlje i život. Zdravstveni radnici su grubi, nadmeni, neodgovorni i aljkavi. Posebno je tipiziran fizički izgled i odnos lekara i sestara. Autori već znaju šta kod publike "pali"-groteskni (crni) humor i izrugivanje najnižim ljudskim osobinama i pobudama.

Da li ovakvi proizvodi umetnosti potiču iz potrebe da se demistifikuje jedna od vajkada najcenjenijih profesija, da li iz potrebe da se čovek stavi iznad prirode, bolesti i smrti, da li da se smehom pobedi strah ili ponizi i strah i nemoć, da li da se smehom pobedi stres i mišljenje u narodu da "sve ide iz glave" i kad je bolest u pitanju i da se na taj način može sve prevazići? Tu su i smeh i dobro raspoloženje lekovito sredstvo, što delom objašnjava svrhu ovako koncipiranih umetničkih dela. A šala je najlekovitija ako je na račun medicine i njenih poslenika. Podsmehu su izložena i upozorenja zdravstvenih radnika o merama prevencije i brige o zdravlju (alkoholizam, pušenje, prekomerna debljina, neuredan život). Komercijalnost ovakvih dela je, takođe, značajna.

Taj pokušaj srozavanja ljudskih vrednosti poslenika i korisnika medicine nailazi na odobravanje konzumenata te vrste umetnosti, svodeći (ne uvek) neke ozbiljne stvari na nivo banalnosti, trivijalnosti i obične zabave. Ove scene, tako, gube uznemiravajući učinak i postaju zabavne.

5.

SKRIVENA ANATOMIJA U SIKSTINSKOJ KAPELI - PRETPOSTAVKE I REALNOST

Miloš Protić

Zdravstveni centar Zaječar

UVOD: Sikstinska kapela (Capella Magna) je kapelica u Apostolskoj palati u Vatikanu, dobila je ime po papi Sikstu IV, koji ju je obnovio između 1477. i 1480. godine. Po istorijskim podacima svoju slavu duguje freskama u svojoj unutrašnjosti, posebno tavanici koju je oslikao čuveni Mikelanđelo Bunoaroti, vajar i slikar - „Poslednji sud” freska i

tavanica. Mikelandelo, (1475-1564.) pripada visokoj renesansi. Renesansa je pokret u kulturi Zapadne Evrope od 14. do 17. veka. Postoje pretpostavke da je Mikelandelo prilikom rada na svom remek delu, u konturama prizora na freskama i skulpturama u Sikstinskoj kapeli prikazao oblike unutrašnjih organa ljudskog tela kao mozak, ženske reproduktivne organe, oko. Smatra se da je on bio odličan poznavalac ljudske anatomije (slikari tog perioda su morali znati anatomiju ljudskog tela).

CILJ: Prikaz ove pretpostavke o skrivenim anatomskim obrisima-oblicima (viđenja istraživača), odnosno argumenti koju iznošeni, a učinjeni kroz analizu freski u Sikstinskoj kapeli od strane lekara i biomedicinskih istraživača.

MATERIJAL I METOD: Pretraživanje interneta korišćenjem upita „hidden anatomy in Sistine chapel”, skrivena anatomija u Sikstinskoj kapeli, na portalima za stručnu literaturu (Pubmed, Wiley Online Library), a i novinarske prikaze na istu temu. O ovome piše između ostalih i Deivis de Campos, sa Odseka za biologiju i farmaciju, Univerziteta De Santa Cruz Do Sol (Brazil).

REZULTATI: Na fresci ”Stvaranje Adama,, uočava se iregularnost u odnosu na tela drugih likova iz Biblije, u anatomiji grla odnosno vrata kao i grudi Boga, uočene su konture koje odgovaraju bazi mozga i kičmenoj moždini. A u ”plutajućoj,, konturi u kojoj se Bog nalazi zapaženi su delovi mozga kao mali mozak, optička raskrsnica (hijazma) i hipofiza (zapažanja američkih neuroanatora). Deivis de Campos navodi da ” mogu sadržati skrivene simbole ženske anatomije „osam ovnovskih lobanja sa rogovima odgovara konturama uterusa sa Fallopievim tubama. Freska ”Stvaranje Eve,, prikazuje kako Prva žena drži ruke u obliku slova V, što simbolizuje rudimentarno pagansko shvatanje ženskog principa (trougao usmeren naniže vrhom, a ako je naviše simbolizuje falus), a objavljeno u časopisu Clinical anatomy. Freska o Joni proroku u pozadini spiritello (dečje mitsko biće) je prikazan sa plaštom koji po obliku može odgovarati anatomskom dijagramu očne jabučice i optikog živca iza ocnog bulbosa.

ZAKLJUČAK : Može se reći da intrigantno tumačenje lekara istraživača prikazuje Mikelandela kroz novu, egzaktnu prizmu anatoma, i upućuje čitaoca na nove dimenzije freski Sikstinske kapele.

6.

GLUMCI I DEPRESIJA : MIT ILI REALNOST

Jelena Petrović

DZ “Dr Simo Milošević”-Čukarica, Beograd

Uvod : Gluma je umeće ili veština javnog umetničkog izvođenja različitih uloga. Vodi poreklo iz najstarijih ljudskih obreda. Pokušava da kroz umetnički izraz pronađe smisao života, a neretko da prevaziđe i strah od bolesti i smrti. ”Ulaskom” u novi lik, glumac, kao da skida sa sebe teret i dobija novu šansu da novom ulogom bude nešto drugo. To zahteva puno unutrašnje snage da se prevaziđu snažne i svakodnevne ljudske drame.

Clj : Želim da ukažem na raširenost poremećaja raspoloženja među glumcima, koja su često maskirana profesijom koju obavljaju.

Materijal i metode : Rad sa pacijentima glumcima, objavljene autobiografske knjige o glumcima, kao i pretraživanje interneta o novinskim člancima.

Rezultati : Depresija je bolest sa hiljadu lica; kao i gluma (rekli bi cinici). Predispozicija za depresiju je biološki uslovljena. Pojačana vulnerabilnost ili smanjena otpornost na stres je

obično okidač za manifestaciju čitavog niza poremećaja: umor, neraspoloženje, nesаница, prejedanje ili gladovanje, uzimanje alkohola, droga, pušenje, glavobolje i brojni telesni simptomi bez organske osnove. Čovek je socijalno biće koje sebe realizuje kroz odnos sa drugima. Celokupan psihosocijalni i lični razvoj je uslovljen ličnim iskustvima, ne tuđim. To je problem mnogih glumaca. Oni pokušavaju da neke lične dileme i strahove "odglume" kroz svoje uloge, ne shvatajući da time ne rešavaju već odlažu problem. Glumci, više nego neke druge profesije, svakodnevno nose maske, tj. uloge. Erik Bern je to nazvao ego stanja. To svakodnevno "usamljivanje" glumaca u ulogama, neobično je važno za njihovo samopotvrđivanje. Ali, često se dešava potpuno emotivno "pražnjenje" i praznina koja vodi u bespomoćnost. Depresija je "naučena" bespomoćnost. Mnogi glumci se identifikuju sa "maskama". Dragan Nikolić je izjavio da "Bežeći od života u san, nisam ni slutio da će taj san postati deo mog života, toliko realnog i zastrašujućeg, da uplašen, ponekad pomislim da je to ipak bio samo san." Ili "Publika voli gubitnike, što jeste i deo moje ličnosti". Kada govore o sebi, glumci obično pričaju o likovima koje su tumačili, citiraju ih, izbegavaju davanje ličnog pečata u intervjuima, ne govore mnogo o privatnom životu. Gotovo je pravilo da tokom intervjua ispred sebe imaju cigaretu ili neko alkoholno piće. Poroci, boemština i hedonizam su ono čime žele da se javno predstave. Neretko se iza toga skrivaju ozbiljni poremećaji raspoloženja koje su neke odvele i u suicid.

Zaključak : Mnogo je zabluda, mitova i neznanja o depresiji, iako se o njoj mnogo govori i piše. Mnogi misle da je depresija prolazna slabost, životna greška, nešto što se prevazilazi jakom voljom. Pravovremeno prepoznavanje depresije je preduslov za njeno uspešno lečenje. Lečenje depresije je umeće, "ARS MEDICA".

Ključne reči : depresija, glumci, lečenje.

7.

CRTANI FILMOVI, NOVI KONCEPT LEČENJA MALIGNIH BOLESTI KOD DECE

Mitrović Dragana (1), Ćirić Danijela (2), Miletić Emilio (1), Bogoslović Miloš (3), Miljana Mladenović (4), Milica Jakovljević (5), Marko Tasić (6)

(1) Zdravstveni centar Knjaževac,

(2) Zdravstveni centar Zaječar,

(3) Dom zdravlja Doljevac

(4) Medicinski fakultet-Niš

(5) Klinički centar Niš,

(6) Apotekarska ustanova, Lilly drogerije Niš

Hemoterapija je sistemsko lečenje i kontrola tumora hemijskim materijama prirodnog ili sintetičkog porekla, koje se još nazivaju antitumorski lekovi, citotoksični lekovi ili citostatici. Za ovu vrstu terapije prihvaćen je naziv hemoterapija, jer se ovom metodom lečenja rast zloćudnih ćelija i tumorskog tkiva kontroliše hemijskim putem.

Citostatici prvenstveno oštećuju ćelije u organizmu koje se brzo dele. Ćelije raka se dele brže nego normalne ćelije od kojih su nastale, pa se one prilikom primene citostatika oštećuju u najvećoj meri. U organizmu postoje i mnoge normalne ćelije koje se po prirodi brže dele, kao što su ćelije krvi, koštane srži, kože, sluzokože usta, jednjaka, želuca, creva, seksualnih organa, korena dlaka i sl. Pogađajući i oštećujući maligne ćelije, citostatici istovremeno

uništavaju i neke od ovih normalnih, zdravih ćelija. Alopecija je jedna od nuspojava hemoterapije.

Pod uticajem citostatika dolazi do atrofije folikula dlaka pa kosa postaje tanja, krta, lako lomljiva i ispada iz folikula. Nakon okončanja hemoterapije kosa se obnavlja, što je strogo individualna karakteristika svakog organizma. Gubitak kose obično je najveći izvor stresa za bolesnika na hemoterapiji, jer alopecija kod bolesnika izaziva depresiju, jer značajno ugrožava njegov estetski izgled i predstavlja prepreku u normalnim međuljudskim odnosima i aktivnostima.

Mnogi poznati i voljeni junaci crtanih filmova obrijali su kosu i tako pružili podršku deci oboleloj od kancera. Ovaj solidarni projekat zove se "Bald Cartoons" ('Ćelavi crtači') i delo je Brazilske humanitarne akcije „GRAACC" koja je sa ciljem podizanja svesti javnosti te zemlje o opasnosti raka odlučila da oraspoloži mališane koji boluju od ove bolesti tako što su im pustili crtane filmove u kojima su njihovi omiljeni junaci obrijali kosu, dlaku ili perje s glave u znak podrške. Iznenađenje, smeh i suze mogli su se videti među okupljenom decom koje je neko podsetio da su oni baš kao i sva druga deca. Ovo je mali, ali važan korak ka tolerantnijem društvu i srećnijoj deci – emotivno i mentalno stanje može predstavljati značajnu pomoć u izlečenju i oporavku.

Prikazivanjem ovakvih crtanih filmova upućena je poruka deci koja su ostala bez kose usled hemioterapije – važno je da znaju da nisu sami i da ne treba da se stide svoje pojave.

Pokretači akcije su uspeli da pojava Garfilda, Snupija, Popaja i ostalih junaka koji su ponosno i hrabro obrijali kosu uticala pozitivno na samopouzdanje bolesne dece.

Potrebno je upotpuniti protokole za lečenje malignih bolesti kod dece ovakvim vidom terapije jer crtani filmovi ovakve sadržine pružaju ono malo koje je potrebno za veliki dečiji smeh.

8.

GAUDI - ODAKTE POTIČE IDEJA ZA TRENKADIS ?

Danijela Ćirić (1), Dragana Mitrović (2)

(1) Dom zdravlja , ZC Zaječar,

(2) ZC Knjaževac

Grad Barselona koja se smatra prestonicom modernizma, za svoj današnji status jedne od najpopularnijih turističkih destinacija Evrope , puno toga duguje Antoniju Gaudiju i njegovim arhitektonskim poduhvatima. Većina Gaudijevih dela smeštena je u Barseloni. Gaudi je rođen 1852. godine u gradiću Reus, provincija Taragona u Španiji. Studirao je arhitekturu u Barseloni, ali je zbog nedostatka novca uporedo radio kao tehnički crtač i dizajner nameštaja. Diplomirao je u 26 godini, a Eusebi Guelj, jedan od uvaženih poslodavaca tekstilne industrije u Kataloniji, postao je njegov glavni klijent i mecena .Na vrhuncu karijere razvio je originalni i individualni dizajn inspirisan prirodom. U arhitekturu je preneo forme koje je nalazio u prirodi . Odlika njegovih dela su valovite fasade , obilje ornamenata, i svakako najprepoznatljivija trankadis tehnika koju je primenio u svim delima i po kojoj su ona prepoznatljiva .Tehnika podrazumeva slaganja mozaika od parčića lomljenih keramičkih pločica i stakla i bila je veoma zastupljena u katalonskom modernizmu . Nekoliko Gaudijevih dela nalaze se na UNESCO listi svetske kulturne baštine. To su kuća Casa Mila, Casa Batljo , Park Guelj , Palata Guelj , Kripta kolonije Guelj , Sagrada Familia , Casa Vicens . Malo je poznato da je Gaudi paralelno sa gradnjom svojih remek dela u periodu od 1903-1912 . godine radio u Pshijatrijskoj Klinici San Boj u kojoj se primenjivala okupaciona terapija.

Veliki broj pacijenata svakodnevno je u okviru radne terapije učestvovao sa Gaudijem u uređenju bolničkog vrta. Kasnije je utvrđeno da je vrt uređivan paralelno sa gradnjom njegovih remek dela ili neposredno pre toga. Smatra se da je tamo pronašao inspiraciju i idejna rešenja za neka svoja dela, a da je trenkadis, tehnika prisutna u svim njegovim delima nastala kao pokušaj izlečenja pacijenata, odnosno njihovog ponovnog "duševog sastavljanja".

9.

MENSULA JOVIS – DIREROVA „MELANHOLIJA I“

Dušan Đurić

Fakultet medicinskih nauka, Univerzitet u Kragujevcu

Cilj: pokazati kakva veza postoji između Saturna i melanholije na jednoj strani i geometrije i umetnosti na drugoj, na grafici „Melanholija I“, Albrecht Durer 1514.

„Kada u beskrajnom uvek jedno isto,
Ponavljajući se, večno teče,
Hiljade oblika živoga sveta
Snažno se u lanac vezuju;
Struji slast životna iz svih stvari,
Sa najmanje kao i sa najveće zvezde.
I sve to tiskanje, sva ta borba,
Večni je mir u Gospodu Bogu“.
Gete

Svaka umetnost je izražajni jezik. Budnome biću izgleda celina kao razapeta i razdvojena, kao nešto sopstveno i nešto tuđe, kao mikrokozam u odnosu na makrokozam, kao polovi čulnoga života. Svaka religija je htenje budne duše da predje u sile okolnoga sveta, a sasvim isto to hoće i potpuno religiozna imitacija u svojim nagoveštajnim trenucima. Tek viša umetnost je isključivo umetnost za svedoke, a pre svega za najvišeg svedoka – Boga (Niče).

Majstor Ekart je govorio: „Bog se izliva u sva stvorenja, i zato sve stvoreno jeste Bog“. Zato je svaka imitacija jedno glumaštvo izraženo glasovima u pesmi, pripovedačkim tonom, stihom, predstavljanjem, igrom pokretom kičice ili dleta, pri čemu mi doživljavamo tuđu dušu sa kojom se sjedinjujemo. Tek misleno razjedinjenja i duše lišena umetnost svetskih gradova prelazi u apstraktni ekspresionizam, furor melancholicus postaje furor divinus, kreativna ekstaza se desakralizuje, a iz toga dalje sledi da nema suštinske razlike između ludila i genijalnosti. Sokrat među božanskim bunilima, razlikuje ludilo koje dolazi od Apolona (proročko nadahnuće), ono koje dolazi od Dionisa (mističko nadahnuće), ono za koje su odgovorne muze (poetsko nadahnuće) i bunilo koje dolazi od Amora i Afrodite. Platon izjavljuje u Fedru da postoje dve vrste ludila - mania, jedna koja nastaje usled ljudskih bolesti, a druga usled promena, pod božanskim uticajem, naših ustaljenih običaja. Aristotel u Poetici kaže da pesnička umetnost pripada prirodno obdarenom biću ili ludaku; jer oni prvi se lako oblikuju; drugi izlaze iz sebe. Obdareno biće lako može podražavati, ludo biće projektuje se izvan sebe i tako može zauzeti položaje svih drugih, što je samo drugi način podražavanja, dakle i obdaren čovek i ludak potiču od iste prirodne datosti - melanholika (Žaki Pižo – Genij i melanholija).

Fanatizmi o kojima se može zaključivati na osnovu dovršenog umetničkog dela razlikuju se od onih koji su upravljali samim činom njegovog izvođenja, naročito u slučaju crteža. Grafički gest prethodi pojavljivanju metafore, kretanje koje ostavlja trag, od suštinske važnosti je pokret, a crtež je samo naknadna posledica. Grafički gest ispisivanja organizuje nerazlučivo jedinstvo poteza i njegove podloge, ima magična svojstva pošto je artikulisan okolo iščeznuća objekta i mogućnosti njegovog ponovnog povratka. Uvek predstavlja pokušaj da se razradi fanatizam koji mobilise predstave za prihvatanje i poricanje svršetka dvojnog jedinstva, ostvarujući pristup depresivnom fanatizmu koji se može nadmetati sa simptomima depresije – poistovećivanje sa inkorporiranim objektom i sa bolom koji mu se pripisuje. Grafički gest se stavlja u službu protiv depresivnih težnji, drži ih po strani i ne rešava, ne dozvoljava osvešćivanje povodom depresivnog fanatizma kroz koje bi se moglo pokrenuti žalovanje. „Ja“ savladjuje „ti“. I osećanje i razumevanje imaju sistem. I jedno i drugo prožeto je osnovnim osećanjima religiozne strane života: strahom i ljubavlju. Pravi simbol može ulivati strah ili oslobadjeti od straha. Ono što je tačno oslobadja, a ono što je lažno muči i pritiskuje. (Serž Tiseron, Naum crteža: grafički gest i žalovanje).

Magijska i faustovska duša izdigle su u nebo svoje snove u kamenu kao nadsvodjavanja značajnih unutrašnjih prostora, čija struktura anticipira duh dveju matematika: algebre i analize. Nikola Kuzanski, kardinal i biskup brisnenski uvodi infinitezimalno načelo, koje je izveo iz ideje Boga kao beskonačnog bića, što utire put Lajbnicu i Njutnu da razviju infinitezimalni račun kroz diferencijalni i integralni račun baveći se: funkcijama, derivacijama, integralima, limensima funkcije i graničnim vrednostima. Euklidska geometrija telesnih graničnih površina i analitička geometrija položaja prostornih tačaka u odnosu na osovine prostora nisu ništa drugo do faustovska reminiscencija. Broj je za Kuzanusa kao i za Pitagorece i Platonovce unutrašnji zakon sveta, što je princip objašnjenja sveta. Telesni svet nije ništa drugo do razviće, rastegnutosť tačke: otuda jedinstvo beskrajnog prostora svetskog. U nama leži žudnja za apsolutnim, koja nalazi svoga izraza u ljubavi prema Bogu, koja je indetična sa mističkom unifikacijom sa Bogom. Bogočovek nam pokazuje mogućnost te unifikacije, on je jedinstvo beskrajnog sa krajnjim, te posrednik medju Bogom i čovekom. Svet je u svemu i svako u svakome – parvus mundus, kasnije nazvano mikrokozam (Branislav Petronijević, Istorija novije filozofije).

U Magičnom kvadrantu (Jupiterova tablica - mensula Jovis), igra Jupitera i Saturna na „Melanholiji I“ – najpoznatijoj i najpodrobnije analiziranoj grafici na svetu, Albreht Direr nam postavlja zagonetku Melanholija ili Geometrija, jedan od četiri temperamenta ili jedna od sedam slobodnih umetnosti, a možda i njihova večna igra?

Na grafici Melanholija I, vidimo žensku osobu sa krilima – personifikaciju melanholije – koja sedi na oniskom kameno bloku, ispred zdanja, očigledno nedovršenog, sudeći po merdevinama prislonjenim na jednu od fasada, deluje inertno i obeshrabreno, u desnoj ruci drži poveći šestar, lice joj je mračno, a ukočen pogled uprt je neodređeno u daljinu. Melanholija više nego ijedno drugo duševno stanje je ugrađena u kulturnu zaostavštinu zapadne civilizacije (Slavica Batos, Lica i obličja melanholije). Homer definiše melanholiju kao tugu i bojazan, koji traju dugo vremena i koji su, u suštini, povezani sa jednim naročitim telesnim sastojkom, po imenu crna žuč (melaina chole), smolasta supstanca, kad je ima previše ili kad joj je sastav poremećen, izaziva u ljudima tmurno raspoloženje, ali ih, na neki zagonetan način, čini inteligentnim.

Grafikom dominiraju pustoš, tama i hladnoća izbijaju iz svakog detalja. Svuda unaokolo razbacane su razne alatke i materijali, koji se obično koriste u arhitekturi i gradjevinskim

radovima, pri čemu se upadljivo izdvajaju kamena kugla i veliki poliedar sa stranama od nepravilnih petougona – simbole matematičkih principa na kojima počiva veština graditeljstva. Pod bledom svetlošću meseca, krilatom stvorenju prave društvo jedan izmršaveo, skočanjen od zime pas i bucmasti neveseli andjelak. Amblemske životinje melanholije: hrt, leži sklopčan kraj nogu svoga gospodara; slepi miš, poleće u smiraj dana, u melanholični čas; sova, noćna životinja mudrosti ili demonstva sa kojom su bliski studiosi. Saturnovske životinje, one posvećene samoći, noći, zemlji, još su i krtica, buljina, baziliks (Žan Kler, Muzej melanholije).

U daljini, u prostoru oivičenom horizontom morske pučine i lukom mesečeve duge, zvezda repatica isijava ostrim poputinja zracima. Pre nego što su Adam i Eva zgrešili protiv božanske zapovesti, blistali su poput sunca, živim sjajem, i taj sjaj im je služio umesto odeće. Pošto je Adam zgrešio, počela je da pada noć i svi elementi bili su prekriveni dubokom tminom, sred koje je Adam doveden u izgnanstvo na ovaj svet (Hildegarda iz Bingena, Melanholija i praroditeljski greh).

Na zidnoj fasadi smešteni su masivno metalno zvono i peščanik ispod kojih je isklesana u zidu tabela sa 16 kvadratnih polja u koja su upisani razni brojevi – Jupiterova tablica (mensula Jovis), treba da promeni zlo u dobro i da odagna brige i strahove. U pozadini Melanholije I, koja sama po sebi zrači zebnjom, vidi se slepi miš sa repom zmaja, koji ispušta zlokobni krik, na njegovim širom raširenim krilima, krupnim slovima piše: MELLENCOLIA I. Kompozicija, dakle, pod zajedničkim plaštom melanholije, ujedinjuje: psihičko stanje, nauku poput astronomije ili geometrije, umetnost arhitektonskog projektovanja i građevinarsku praksu (Slavica Batos, Direrova „Melanholija I“ u tumačenju Ervina Panofskog).

Saturn, suva i ledena planeta, okrutni bog-otac koji je za kaznu svrgnut sa trona, kastriran i zakopan u utrobu zemlje povezan je sa najgorim od svih mogućih temperamenata – melanholijom. Melanholija je, putem analogije, bila povezana sa zemljom, koja je suva i hladna, sa predstaračkim dobom, sa jeseni, opasnim dobom u koje crna žuč ima najveću snagu (Žan Starobinski, Melanholija u bašti grčkog korena). Kako to da su melanholični svi oni izuzetni pojedinci, koji su izvanredni u filozofiji, politici, poeziji ili u veštinama umetnosti, a neki od njih do te mere kao da pate i od tegoba koje izaziva crna žuč. Znamo da su mnogi od drugih heroja patili od istih tegoba, od potonjih tu su Empedokle, Platon, Sokrat i još mnoštvo velikana, a i većina onih koji su se bavili pesništvom (Aristotel, O melanholiji).

Saturn, kao najviša planeta i najstariji od svih bogova (grčki pandan Saturna – Kron), superioran je na sve ostale planete i u odnosu na sve ostale bogove, simbolizuje duh sveta, dok je Jupiter samo njegova duša. Tražeći utočište kod Jupitera, melanholici, nadareni za geometriju predaju se božanskoj kontemplaciji, koja je pod znakom Saturna, ali mogu izbeći njegov pogibeljni uticaj i uživati u njegovim blagodetima. Kosmičke sile, čije ritmičko nadolaženje i povlačenje oživljuje univerzum, čoveku omogućuje da ostvari najviša duhovna i intelektualna stremljenja. Melanholija kod ljudi od kulture potiče, u suštini, od tri vrste uzroka: nebeski, prirodni i ljudski. Konačno, prorok David, sveta truba Svemogućega, uverava nas da nikada nije sačekao večer, ali se uvek dizao ujutro sa suncem, kako bi na kitari slavio Boga u svojim Psalmima (Marsilio Ficino, Savet intelektualcima).

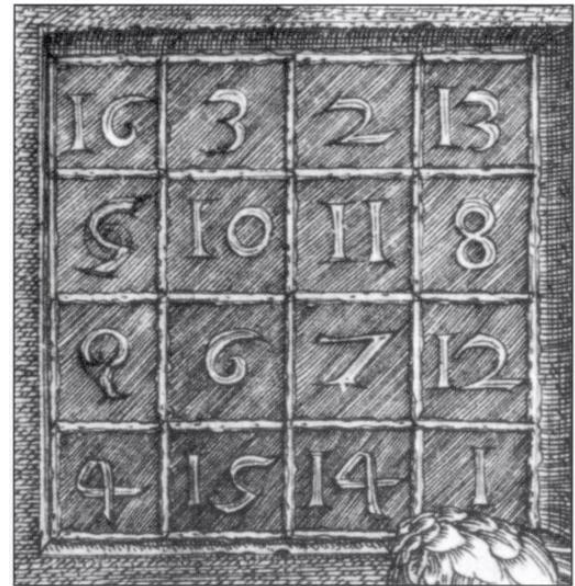
„Duh se užasava praznine...

A sačinjen je od nje.“

Pol Valeri

Albrecht Dürer, Melencolia I, 1514.

Detalji sa Magičnog kvadranta, Albrecht Dürer, Melencolia I, 1514.

Zaključak: Dürerov melanholični andjeo u ruci drži otvoren šestar, on je taj koji vodi i objedinjuje intelektualni projekt koji se ocrta u mnoštvu instrumenata što u dnu gravure neprikosloveno leže oko njega. Kugla, rende, kalup, testera, uglomer, čekić, klješta, lenjir, pribor za pisanje, pružaju nam mogućnost da daleko od dürerovskog humanizma, a sasvim blizu kjerkegorovske zebnje (melanholija – majka svih greha) ove alate iskoristimo za gradnju zvezdanih prostora u koji se proširila kopernikanska slika sveta podvignutog zahtevima za moći našeg „ja“ koje saznaje.

10.

SUICID – UMETNIČKA INSPIRACIJA

Emil Vlajić

Zdravstveni centa Zaječar, Zaječar

Oduzimanje nečijeg života na mračan način demonstrira posedovanje moći. Oduzimanje sopstvenog života pokazuje slobodu da se izabere između života i smrti, rešava artefijalnu dilemu, stvorenu samo ljudskim razmišljanjem. U bilo kom vidu, ideja oduzimanja ljudskog života je krajnje protivprirodna stvar, protivi se osnovnoj prirodi života, zakonu samoodržanja, ali pri razmatranju ovog problema mora se imati u vidu i drugi konteksti, kao što su ekonomski, politički, porodični, zakonski, religiozni. Možda je baš iz tih razloga, fenomen suicida okupirao pažnju ne samo pojedinaca i opšte javnosti, već i stručnjaka različitih profila. Psihijatri, antropolozi, filozofi i dalje lome koplja na naučnom nivou pokušavajući da objasne ovaj fenomen. Umetnici nisu izuzetak. Na svoj način su pristupali

samoubistvu i prikazivali ga iz svog ugla. Samim izborom teme suicida za svoja dela, umetnici pokazuju koliko ih intrigira ovaj motiv.

U antičkim vremenima suicid se pojavljuje u mitovima, a umetnici tog doba oslikavaju vaze, klešu frizove, (Ajaksovo samoubistvo) ali i umetnici kasnijih perioda slikaju po istim mitovima (Samoubistvo kraljice Dido). Sokratova smrt (ispijanje otrova), takodje spada u motiv koji je vekovima kasnije eksploatisan od strane umetnika. Smrt Kleopatre fascinira umetnike, a motiv gde se lepotica i zmija otrovnica nalaze u istom kontekstu bezbroj puta je obradivan od strane umetnika. Lukrecija i njeno samoubistvo je još jedna priča iz vremena starog Rima koja inspiriše umetnike. Kontrast oštrog bodeža uz ženu nemerljive lepote na specifičan način postavlja pitanje besmisla suicida.

Šekspirovi junaci Romeo i Julija, Ofelija, počinili su samoubistvo na dramatičan način i bili inspiracija umetnicima tokom narednih vekova.

Dok su u vreme renesanse birane teme iz starina, početkom modernog doba umetnici se okreću savremenim temama i ne retko se na njihovim platnima nalaze aktuelna realna samoubistva, često upravo ona koja su uznemirila javnost ali i ona iz neposrednog umetnikovog okruženja.

Umetnici su suicid pokušavali da dokuče na svoj način i kroz svoja dela pokušavali da doprinesu boljem razumevanju tog neshvatljivog fenomena.

11.

GOJAZNOST U UMETNIČKIM DELIMA

Bratimirka Jelenković

Zdravstveni Centar Zaječar, Zaječar

Gojaznost u umetničkim delima. Nije iznenađujuće da su umetnici izabrali ljudsko telo kao primarni fokus njihove pažnje od praistorije. Predstavljanje tela dramatično varira u različitim kulturama i filozofijama. Najstarija poznata ljudska figura je Venera . Ideja da je određen stepen gojaznosti bio atraktivan i ukazao na dobro zdravlje, plodnost, i visok socioekonomski status ostala je dominantna tokom mnogo vekova. Posebno mesto u radu posvećeno je FERNANDU BOTERU. Njegove slike i skulpture su ujedinjeni u srazmerno preterano, ili "Gojazne" ličnosti.

Straogrčka medicnina prepoznaje gojaznost kao zdravstveni poremećaj. Hipokrat je napisao da: "Gojaznost nije samo po sebi bolest, ali je preteča drugih". Indijski hirurg Sushruta (6 vek pne) u povezuje gojaznost sa dijabetesom i bolestima srca. On je preporučio fizički rad. Većina čovečanstva tokom ljudske istorije borila se sa hranom protiv oskudice. Gojaznost je tako istorijski je posmatrana kao znak bogatstva i prosperiteta. Bilo je uobičajeno među visokim zvaničnicima u Evropi u srednjem veku i renesansi kao u drevnim Istoku azijskim civilizacijama da gojaznost predstavlja znak moći i bogatstva.

Sa početkom industrijske revolucije shvatilo se da je vojska i ekonomska moć naroda zavisi kako od stepena uhranjenosti i snage njihovih vojnika i radnika. Povećanje prosečnog indeks telesne mase od onoga što je sada smatra neuhranjeno na ono što je sada normalan opseg je odigrala značajnu ulogu u razvoju industrijskih društava. Visina i težina na taj način će se povećati kroz 19. vek u razvijenom svetu. Tokom 20. veka, kao je populacija dostigla svoj genetski potencijal za visinu, težina počela da se povećava mnogo više od visine, što dovodi

do gojaznosti. U 1950. povećanje bogatstva u razvijenom svetu smanjena smrtnost dece, ali je povećanje telesne težine povećavlo bolest srca i bubrega .

Mnoge kulture kroz istoriju su videli gojaznost kao rezultat slabog karaktera. Karakter gojaznih u grčkoj komediji bio je nezasićen. Tokom hrišćanskih vremena hrana je posmatrati kao kapija prema gresima lenjosti i požude. U modernoj zapadnoj kulturi, prekomerna težina se često smatra neprivlačnom, a gojaznost se obično povezuje sa raznim negativnim stereotipima. Ljudi svih uzrasta mogu da se suoče društvenu stigmatizaciju, a može biti meta nasilnika ili izbegavanja svojih vršnjaka.

Percepcija javnosti u zapadnom društvu u vezi zdrave telesne težine razlikuju od onih u vezi težinu koja se smatra idealnim - i oba su se promenile od početka 20. veka. Težina da se posmatra kao ideal je postao manje od 1920-ih godina. Ovo je ilustrovano činjenicom da je prosečna visina Miss America pobjednika Pageant povećan za 2% od 1922. do 1999. godine, dok je njihova prosječna težina smanjena za 12%. S druge strane, pogled ljudi u vezi telesne težine promenili su se u suprotnom smeru. U Britaniji je težina na koji se ljudi smatra da je višak kilograma bio je značajno veći u 2007. godini u odnosu na 1999. Ove promene Veruje se da su zbog povećanja stope gojaznosti koje dovode do povećanja prihvatanje dodatne telesne masti kao normalno.

Gojaznost se i dalje vidi kao znak bogatstva i blagostanja u mnogim delovima Afrike.

Gojaznost i umetnost

Prvi vajarstva predstave ljudskog tela pre 20,000-35,000 godina prikazuju gojazne žene. Neki pripisuju Venera figurice na tendencije da se naglasi plodnost, dok drugi smatraju da predstavljaju "GOJAZNOST" u ljudima tog vremena. Gojaznost je, međutim, nedostaje i u grčkoj i rimskoj umetnosti, verovatno u skladu sa svojim idealima o umerenosti. To se nastavilo kroz veći deo hrišćanske evropske istorije.

Tokom renesanse neki od pripadnika viših klasa počeo je da forsira svoju veliku veličinu, kao što se može videti u portretima Henrija VIII Engleske i Alessandro del Borro. Rubens (1577-1640) je redovno prikazano punije žene u svojim slikama, od kojih potiče termin Rubeneskinje. Ove žene, međutim, i dalje su zadržale oblik "Peščanika". Tokom 19. veka, stavovi o gojaznosti su se promenili u zapadnom svetu. Posle vekova gojaznosti sinonim za bogatstvo i socijalni status, vitkost je počela da se vidi kao poželjan standard.

12.

ISCRTAVANJE PODLAKATNOG GIPSA KAO DEO POP ART UMETNOSTI

Marija Mandić, Dom zdravlja Subotica, Subotica

Karlo Curnović, Opšta bolnica „dr Radivoje Simonović“, Sombor

UVOD: „Umesto da vam se ortaci potpisuju po gipsu kao da ste neki klinici, nabacite tetovažu za gips. Sve što vi treba da uradite jeste da se dobro izlomite kako biste bili sigurni da će vam staviti gips i onda na njega nalepite neki od zabavnih crteža. Otporni su na vodu i izgledaju baš gotivno.” Citat je iz aktuelne reklame iz kog možemo videti koliko postaje važno šta se crta na gips i koju poruku nose natpisi na gipsu jer iscrtvanje gipseva mlađih naraštaja postaje deo umetnosti, pop art kulture i posebno dizajniranog brenda.

CILJ RADA: Prikazati iscrtane dečije gipseve i gipseve tinejdžera kao umetničkog izražaja samog povređenog ili osoba iz njegove okoline te poruka koje oni nose sa sobom.

METOD I MATERIJAL: Slike iscrtanijih dečijih gipseva uzete su u Ambulanti za ortopediju Opšte bolnice u Somboru prilikom redovne kontrole, uz saglasnost roditelja deteta. Deo slika

je dobijen i pretraživanjem interneta iz ponuda profesionalnih studija za iscrtavanje ortopedskih gipseva.

DISKUSIJA: Pop art se oslanja na oslobađanje materijala van okvira konteksta, njegovo izolovanje ili dovođenje u vezu sa drugim elementima radi kontemplacije što se iscrtavanjem ortopedskih gipseva svakako i čini. Ako ocrtavanje gipsa gledamo kroz prizmu privremene tetovaže, isto jednog oblika pop umetnosti, moramo imati na umu da su kroz istoriju na osnovu značenja postojale plemićke tetovaže, identifikacione tetovaže, tetovaže kao oznake postignuća, terapijsko tetoviranje, obredno tetoviranje, dekorativno i kazneno tetoviranje. Sadržaj tetovaže se delio, a i sad se deli na etničke, simbolične, religiozne, ljubavne tetovaže, tetovaže osvete i tetovaže za ulepšavanje. Sve navedeno upravo se odnosi i na iscrtavanje podlaktanih, podkolenih i bilo kojih drugih ortopedskih gipseva jer i oni to nekada postaju, odlukom njegovog nosioca ili spletom mnogih okolnosti i udelom njegove najbliže okoline. Posmatranje iz ugla umetnosti u ovom slučaju medicinsko pomagalo odnosno gips služi kao platno, osnova i podloga za umetnički izražaj što nije često u vezi medicinskih pomagala. Takođe dopušta se obolelom i njegovoj okolini da iskaže svoj stav, napiše neku poruku, bila ona usmerena samom vlasniku gipsa ili široj javnosti.

ZAKLJUČAK: Integrisanje umetnosti u sociološki kontekst predstavlja samu suštinu umetnosti pop-arta. Preneseno na iscrtavanje ortopedskih gipseva vidimo da su kod manje dece to obično potpisi roditelja i najbliže rodbine i prijatelja, poneko srce i cvetić, dok se kod starije dece, posebno kod tinejdžera teži pravom umetničkom izražaju gde će oboleli poslati poruku svojoj okolini na ovom, „nužnom zlu“ kao što je gips i pretvoriti ga u nešto lepo.
ključne reči: podlaktani gips, medicina, pop-art, tatoo, tetovaža

13.

PERFORMANS MARINE ABRAMOVIĆ „UMETNIK JE PRISUTAN“ U MUZEJU SAVREMENE UMETNOSTI (MOMA) U NJUJORKU

Maja Radanović

Dom zdravlja, Novi Sad

Performansi su se pojavili šezdesetih godina Dvadesetog veka kao alternativa slikarstvu. U performansima pokazivanje svog mišljenja nekad može biti nasilno i provokativno. Performans Rhythm 0, porede sa Stenfordovim zatvorskim eksperimentom o ljudskoj prirodi, koji ukazuje kako grupa ljudi brzo postane nasilna ako im se to dozvoli. Sećajući se na ovaj performans umetnica kaže „Publika može da ubije.“

Marina Abramović je izvela najduži performans u svojoj karijeri u Muzeju savremene umetnosti (MoMa) u Njujorku 2010. godine, u sklopu retrospektivne izložbe svojih performansa pod nazivom „Umetnik je prisutan“.

Marina je rekla „Posle 35 godina rada mislim da tek sada ovakva jednostavnost može da uspe. Sada joj se može verovati. Zamisao je da budete tu za svakoga ko dođe u muzej. I ovo zvuči gotovo religijski da pružim bezuslovno ljubav svakome ko sedi samnom i gleda me u oči. Ljudi dolaze ovamo kao pojedinci jedan po jedan i to iskustvo da sam ja tako ranjiva i otvorena postalo je veoma prisno između mene i posmatrača. Ovde u Americi naročito u Njujorku, niko nema vremena, a ljudi su ipak dolazili da sede samnom i zaborave ga. Sve oko nas bi nestalo, svi oni ljudi koji gledaju i čekaju, vi ste usredsređeni na oči, a onda naviru emocije.“

Rozali Goldberg, teoretičarka performansa iz Njujorka je o Marininom performansu „Umetnik je prisutan“ rekla „pozivajući publiku da joj se priključi iz dana u dan, stvara se direktan kontakt sa umetnikom, što predstavlja veliku promenu budući da trajno menja ideje ljudi o tome šta mogu da očekuju u muzejima.“

Neki ljudi su videli priliku da se izraze za vreme performansa, kao pozornica, kao prozor u svet, kao razotkrivanje njih samjih pred očima umetnice. Neki su bili ljuti, neki radoznali da vide šta će se desiti, neki su tu bili da osete bol. Marina je rekla „Ubrzo postajem ogledalo njihove duše.“

Mnoge poznate ličnosti su bile deo njenog performansa tokom tri meseca Lou Reed, Sharon Stone, Isabela Roselini, Bjork.“

Zaključak: Marina Abramović je performansom najdužim u svojoj karijeri „Umetnik je prisutan“ pomerila svoje lične granice, ali i granice kod drugih ljudi i njihovo poimanje performansa kao umetnosti. Uspela je da bude provokativna jednostavnošću, samo svojim prisustvom da privuče 850 000 posetilaca u MoMu u Njujorku što do sad ni jedan živi umetnik nije postigao. Uspela je da isprovocira mnoge ljude da u okviru performansa izvedu i neki svoj lični bunt i mali performans, kao i da isprovocira medije u SAD-u. Njen performans je postao najznačajnije umetničko dešavanje 2010. godine. Pomerila je ljudsko poimanje odlaska u muzej i očekivanja koja imaju, priredila im je novi doživljaj tog prostora, koji ona oživljava i posetioce uvlači kao aktere u performans. Uspela je da sebe i posetioce stavi u ovde i sada i da uspori vreme, da posetioci ne budu u stalnoj trci s vremenom. Postala je ogledalo njihovih emocija i omogućila im zavirivanje u svoju psihu, kao neki nemi medij je sedela ispred njih a oni su otvarali svoju dušu na neverbalan način.

14.

TRANSAKCIONI OSVRT NA IZLOŽBU DAMIENA HIRSTA „NOVA RELIGIJA“

Maja Radanović

Dom zdravlja, Novi Sad

U Srbiji je po prvi put predstavljen kontroverzni Britanski umetnik Damien Hirst, izložbom u Muzeju savremene umetnosti Vojvodine u Novom Sadu, od 02.09. do 14.10.2016. godine. Izložba je privukla veliku medijsku pažnju, i pažnju posetilaca koji su se i u više navrata vraćali da vide ovo delo. Ovo je bila jedinstvena prilika da nam se približi savremeni autor, koji predstavlja i jednog od najplaćenijih umetnika današnjice. Kontroverzno je bilo otvaranje same izložbe, koje je takođe privuklo pažnju medija jer su umetnici Novog Sada protestovali zbog organizacije ovako skupe izložbe.

„Ne shvatam zašto neki, ne preispitujući ni medicinu ni umetnost u medicinu potpuno veruju, a u umetnost ne“ (Demian Hirst, 1991).

Religijske zajednice imaju organizaciju osnovanu na veoma ritualizovanim obrascima ponašanja. Isto se može reći danas za nauku, za medicinu i farmaciju jer u svim oblastima postoje rituali i to u pisanoj formi, koji se doduše nazivaju procedurama lečenja, kodeksima ponašanja, etičkim načelima.

Živimo u doba fizičke torture tela, kad nam se kroz razne medijske sadržaje i reklame nudi večita mladost i zdravlje, odgađanje procesa starenja i fizičkog propadanja tela. Kroz medije i reklamne kampanje preplavljeni smo informacijama o raznim kozmetičkim preparatima, medicinskim procedurama uključujući i plastičnu i rekonstruktivnu hirurgiju, kao i o fitness programima i suplementima. Čovek u trci s vremenom postaje žrtva tog istog vremena.

Cilj rada: Cilj ovog rada je da se da se analizira izložba Damiena Hirsta „Nova religija,“ kroz koncepte psihoterapijske discipline Transakcione analize. Analizirani su motivi izložbe religija i s druge strane medicina i farmaceutska industrija kroz teorijske okvire Transakcione analize.

Metodologija rada: U izradi ovog rada korišćena je literatura iz oblasti Transakcione analize, kao i Katalog same izložbe Nova religija, koji sadrži opsežan intervju s autorom dela Damienom Hirstom. Dati su neki pojmovi Transakcione analize u vezi sa samom izložbom.

Zaključak: Izložba Damiena Hirsta je jedan za mene novi pogled na medicinu i farmaciju, kojima se svakodnevno bavim. Dao mi je novi pogled na savremene tokove u nauci i nametanje naučnih dostignuća u smislu slepog verovanja u iste. Izložba nikog ne ostavlja ravnodušnim, pa ni medije koji su to propratili. Ni umetnici nisu ostali ravnodušni bilo da su protestovali zbog same izložbe, bilo da su u vidu kustosa uzeli učešće u realizaciji iste poput umetnika Uroša Đurića.

15.

UTICAJ ASTME NA STVARALAŠTVO MARSELA PRUSTA

Dejan Dimić (1), Damjanović Ivana (2), Dimić Nemanja (3) Simeunović Ivana (4), Timotijević Ljiljana (1), Menković Jelena (1)

(1) Gradski Zavod za plućne bolesti i tuberkulozu, Beograd

(2) Tehnološko-Metalurški Fakultet, Beograd

(3) Institut za ortopedsko-hirurške bolesti Banjica, Beograd

(4) Zavod za zdravstvenu zaštitu radnika "Železnice Srbije" Beograd

Marsel Prust (1871 - 1922) francuski intelektualac, romanopisac i kritičar, jedan od predstavnika impresionizma, najpoznatiji po delu "U traganju za izgubljenim vremenom" u sedam tomova, ("Put ka Svonu", "U senci procvetalih devojaka", "Kod Germantovih", "Sodoma i Gomora", "Zatvorenica", "Iščezla Albertina" i "Pronađeno vreme"), rođen u bogatoj lekarskoj porodici, u detinjstvu se razboleo od astme što je obeležilo čitav njegov život.

Posle završenog liceja, nežni i osetljivi Prust je studirao filozofiju i prava na Sorboni. Diplomom pravnika stekao je 1893, a završni ispit iz filozofije položio je 1895. Uprkos lošem zdravlju odslužio je jednu godinu u francuskoj vojsci u Orleanu, što mu je poslužilo kao iskustvo za treći deo romana. Kao obrazovan i prefinjen mladić kretao se u modernim građanskim, umetničkim i aristokratskim krugovima, pisao je i prevodio posebno dela engleskog estetičara Džona Raskina, koji je presudno uticao na njegovo kasnije stvaralaštvo.

Prvi napad astme Marsel je imao kad mu je bilo devet godina i od tada mu je svakim danom bivalo sve teže. Kako bi se zaštitio od polena i prašine, uvek je držao zatvorene prozore i navučene teške zavese. A kad je počeo da piše, zamenio je dan za noć. Poslednje tri godine života proveo je u svojoj spavaćoj sobi, spavajući danju i radeći na romanu noću.

Svoje glavno životno delo pisao je desetak godina, u iscrpljujućoj borbi za vazduhom i u tri sa bolešću i smrću. Tegobe u vidu otežanog disanja i kašlja koje su bile izraženije noću, dale su mu podstrek da u besanim noćima uprkos smetnjama u disanju stvori delo koje je ostavilo dubok trag u evropskoj književnosti XX veka.

Marsel Prust je pokušavao svoju astmu da izleči cigarama i marihuanom, kao i velikim količinama kafe i pilula za spavanje. Ovo su inače bili pokušaji narodne medicine da se izbori

na kraju sa simptomima kao što su kašljanje i nedostatak vazduha. Govorio je tiho, mekim glasom i obožavao cvet dan i noć - jedini koji je mogao da podnese zbog alergije. Život Marsela Prusta, tokom poslednjih trideset godina, ličio je na dugu zimu. Zimu od koje se valjalo štititi teškim kaputima, šalovima. Pa čak i u okovratnike stavljati vatu kako promaja ne bi prodrla do vrata.

Postoji velika verovatnoća da je bronhijalna astma, bila jedan od glavnih uzroka da Prust u gotovo potpunoj usamljenosti i odustajanju od svih ostalih poslova u poslednjih deset godina života, uglavnom noću napiše jedno od najvrednijih dela svetske književnosti.

Poslednje rečenice velikog romana („Pronađeno vreme”) glase:

„Ako me snaga posluži da napišem svoje delo, bar neću propustiti da u njemu nadasve opišem ljude (makar zbog toga izgledali kao nakaze) kako zauzimaju tako znatno mesto pored onog, tako skućenog koje im je dodeljeno u prostoru, mesto koje je, naprotiv, beskrajno produženo - jer istovremeno dodiruju, kao gorostasi zarobljeni u dubinu godina, toliko udaljena razdoblja između kojih se smestilo toliko dana - u Vremenu.”

16.

UMETNICKO STVARALASTVO I NJEGOVA TERAPEUTSKA SVOJSTVA U LECENJU ALKOHOLIZMA (Primer- TULUZ LOTREK)

Mirjana Stojković-Ivković,

ZZZZ radnika “Zeleznice Srbije“

UVOD: Terapijski potencijal likovnog izrzanja zasniva se na regresiji i ponovnom prozivljanju fuzije i separacije, razvoj imaginacije i postizanje celovitosti. Teorijska osnova art terapije je psihodinamska. Cilj art terapije je Jung video u oslobadjanju kreativnih snaga koji postaju katalizator promene. Likovno izrazavanje moze pre dovesti do razresenje konflikta nego verbalno izrazavanje.

Odabir art terapije u lecenju zavisnika je u tome da se stvaralacki likovni proces primenjuje kao sredstvo izrazavanja, komunikacije i terapije. Osoba kroz crtez pokazuje osecanja, misli, imaginacije koje uglavnom ne moze izraziti u razgovoru. Crtez iznenadi i osobu koja ga je nacrtala, jer na površinu iznosi teme kojih dotad nije bila svesna. Kroz crtez osoba prenosi untrasnji svet u spoljasnjost. Potisnuti sadrzaji upravljaju zivotom ljudi. tek kad ih osoba osvesti, ima mogucnost da se menja.

Pocetak interesovanja za likovno stvaranje dusevno obolelih vezuje se za psihijatra Marsela Rezaa koji je 1907. publikovao “ Raspravu o psihopatologiji u crtezima i slikama umno poremećenih“. Art terapija se formirala sredinom XX veka.

Art terapija moze biti individualna i grupna.

CILJ : Da se pokaze da umetnicko stvaralastvo ima terapeutska svojstva u lecenju alkoholizma, obradjujuci primer iz proslosti, biografiju jednog od najvećih francuskih slikara Anri de Tuluz –lotrek (1864-1901).

DISKUSIJA : Slikar Tuluz –Lotrek je slikao zivot vecernjih i nocnih zabavnih lokala, pozorista, cirkusa, javnih koncerata, balova, kabarea i niz portreta poznatih glumaca, operskih pevaca i pevacica, balerina, cirkuskih vestaka, umetnika, knjizevnika ... Bio je duboko nesrecan zbog svog fizickog hendikepa i ruznog izgleda i predavao se zaboravu u alkoholu. Njegov organizam godinama iscrpljivan alkoholom, nocnim sadaljkama i sifilisom, najzad je popustio. Javlja se gubitak svesti, delirantna stnja, umetnik dozivljava

scene ludila, ponasa se neuracunljivo i majka ga smesta , po nagovoru lekara, u azil za dusevne bolesnike. Ovde prinudno apstinira i postepeno se oporavlja. Na sreću , vraca mu se stvaralacka sposobnost, pa te bolnicke dane ispunjava slikanjem.

U tom periodu uradio je svoj cuveni album slika "Cirkus". Slike su toliko dobre da ga konzilijum lekara otpust iz bolnice kao izlećenog.

ZAKLJUCAK: Upotreba alkohola postaje zla kob i umetniku i njegovom delu. Ukoliko umetnik apstinira i nastavi da se bavi slikanjem tada slikanje predstavlja art terapiju. Istorija umetnosti potvrđuje paralelu izmedju umetnosti i art terapije. To najbolje vidimo na primeru lecenja Tuluz-Lотрека.

17.

KUPITE KALEIDOSKOP

Miljana Mladenović-Petrović (1), Ćirić M (2), Mitrović D (3), Bogoslović M (4).

(1) Medicinski fakultet Niš, doktorant molekularne medicine, 4. godina studija

(2) Medicinski fakultet Niš, Katedra za fiziologiju, docent

(3) Zdravstveni centar Knjaževac

(4) Dom Zdravlja Doljevac

Kaleidoskop je optička naprava u obliku cevi u koju su smeštene ravnostrane prizme čije strane čine tri pravougaona ogledala ili ređe šest, postavljena pod određenim uglovima. Predmeti koji se kroz njega posmatraju se vide u mnogo simetričnih figura. Malom promenom položaja ogledala, posmatrani predmet se vidi kao drugačija slika, simetrična i raznobojna. Prelamanje u ogledalima inače potpuno nepravilnog rasporeda, umnožava simetrične odraze posmatranog predmeta. Lagano kružno okretanje prizmi oko dužne ose stvara novu kombinaciju slika, te je njihov broj praktično neograničen.

Termin kaleidoskop je kovanica postala od tri grčke reči i znači "gledam lepe slike" (Kaleo – lep; Eidos – lik, slika, izgled; Skopeo – gledam, posmatram). Drugačiji naziv za ovaj optički instrument je miriomorfoskop. Njega je prvi napravio škotski fizičar David Bruster 1817. godine.

Neke primene kaleidoskopa u medicini

Grupa turskih pedijatara je istraživala 2014. godine korelaciju između kvantiteta bola kod dece kojoj je uzimana krv za analize, i primene kaleidoskopa i distrakcionih karti. Bilo je ispitivano 188 dece, starosti od 7-11 godina, podeljenih u tri grupe: I-koja je dobila kaleidoskop, II- koja je dobila distrakcione kartice, a III je bila kontrolna. Metod istraživanja je bio upitnik koji je popunjavao pre i posle procedure, u prisustvu roditelja. Istraživanje je koncipirano tako da pre intervencije uzorkovanja krvi, dete uđe u prostoriju u pratnji roditelja, ispitivač mu ponudi kaleidoskop ili memorijske kartice i postavlja mu laka pitanja, koliko ima figura na kartici, da li vidi kometu? I taj razgovor je trajao dko kraje procedura i još kratko posle nje. Kvantitet bola je određivan po Wong Baker FACES Pain Rating Skali. Nivo WB-FACES 0 označava da dete ne oseća bol, dok WB-FACES 10 označava bol koja teško može da se podnese. Merena je i anksioznost Children Fear Skalom. Nivo bola kod dece koja su gledala kroz kaleidoskop i koristila zabavne kartice je bio niži u odnosu na nivo bola kod dece kontrolne grupe.

U jednom istraživanju koje su sveli profesori visoke medicinske škole u Turskoj, 2008. godine, takođe je ispitivan kvantitet bola dece kojoj je uzimana krv. Bilo je obuhvaćeno 206

zdrava deteta, školskog uzrasta. Deci nije davan nijedan anestetik u obliku kreme ili analgetik, već kaleidoskop. Kontrolnu grupu je činilo 101 dete, koja su dolazila u laboratoriju da daju krv za analize različitim danima od ispitivane grupe dece. Kvantitet bola je procenjivan Wong Baker FACES Pain Rating Skalom. U ovom istraživanju je uočeno da ispitanici osećaju niži stepen bola u odnosu na kontrolnu grupu i da devojčice manje osećaju bol od dečaka.

Zaključak: Iako je šire poznata primena kaleidoskopa u zabavne svrhe, lekari su se dosetili da se može upotrebiti kod najmlađih i u terapeutske svrhe, umesto analgetika, na primer.

Magična svojstva ovog čarobnog štapića poznata su posvećenicima.

Vernost kaleidoskopu traje čitavog života kod ovih ljudi.

Oni, i kad odrastu, deca u njima ostanu neodrasla. Kao i kod onih koji uspeju da sačuvaju sposobnost iskrenog oduševljavanja. Kaleidoskop je za njih otelotvorenje bajke, žal za detinjstvom, skriveni prolaz nazad, ka nezaboravnoj avanturi otkrivanja sveta. On je ulaznica za zaključanu, i u srcu duboko pohranjenu, škrinju uspomena na nežno doba detinjstva. Zato je kaleidoskop igračka koju nikad ne prerastemo.

20.

EPILEPSIJA KAO INSPIRACIJA DOSTOJEVSKOM

Katarina Mitić, Ana Bojčić, Jovana Radmilović, Aleksandra Veselinović, Sonja Gojić
Dom zdravlja „Dr Simo Milošević“, Beograd

Epilepsia je prisutna u ljudskom rodu, verovatno od prvog dana njegovog postojanja i opisana je od strane mnogih lekara i umetnika. Od nje su patili, kako se pretpostavlja Herkul, Empedokle, Sokrat, Julije Cezar, Sveti Jovan, Muhamed, Magbet, Karlo Veliki, Petrarka, Dante, Rišelje, Kromvel, Petar Veliki, Napoleon.

Veliki ruski pisac Fjodor Mihajlovič Dostojevski (1821.-1881.) takođe je bolovao od epilepsije. Njegovo umetničko nadahnuće u velikoj je meri proizvod njegove bolesti. On je nastupe svoje bolesti ovako opisivao: “Svi vi, zdravi ljudi, ne slutite kakvu sreću osećamo mi, epileptičari, nekoliko trenutaka pre napada. Muhamed u Kuranu tvrdi da je video raj i da je bio u njemu. Pametne budale misle da je on lažov i varalica. Oh! Ne! Nije on lagao. Video je on zaista raj u nastupu napada epilepsije, koju je imao kao i ja. Ne znam da li to stanje blaženstva traje nekoliko trenutaka, nekoliko sati, nekoliko meseci, ali verujte mi na reč da ga ne bih dao ni za sve radosti ovog sveta”.

Pored napada, kod epileptičara se, razvija i uobličava karakteristična “epileptičarska ličnost”, sa posebnom “epileptičarskom degeneracijom” i “epileptičarskim karakterom”. Sve psihičke promene koje su posledica tog procesa nazvane su u psihijatriji “psihički ekvivalent epilepsije”. Najbitnije i najčešće crte epileptičarskog karaktera su nepostojanst i nagla promena suprotnih osećanja i raspoloženja. I zaista, Dostojevski je u svojim delima slikao gotovo ključivo patološke tipove. Ruski profesor psihijatrije Čiž, u svojoj opsežnoj studiji “Dostojevski kao psihopatolog”, nabraja u njegovim književnim delima oko 40 različitih tipova duševnih bolesti. Drugi ruski psihijatar Baženov ističe da je Dostojevski, kao nelekar, ušao u složene probleme psihijatrije pre psihijata Manjana, Krafta-Ebinga i Šilea, koji su o svemu tome naknadno raspravljali.

Čitajući “Zapise iz mrtvog doma” nailazimo na zločince u robijaškim domovima u Sibiru. U “Zločinu i kazni” nailazimo na zločinca megalomana i teškog melanholičara-paranoičara Raskolnjikova kako ubija sekirom staricu. U “Idiotu” upoznajemo Rogožina koji se sprema da ubije kneza Miškina, a umesto njega ubija Nastasju Filipovnu. Dostojevski sa najviše

ljubavi opisuje kneza Miškina, epileptičara, degenerika i idiota. Pored kriminalnih, čitalac može u njegovim delima videti i političke zločince: Erkena, Tolkačenka, Virginskog i druge. Detljne i jako uverljive opise napada epilepsije opisao je kod kneza Miškina u "Idiotu", Smerđakova u "Braći Karamazovi", Kirilova u "Zlim dusima". U "Braći Karamazovi" živo su opisane halucinacije Ivana Karamazova, gde on vidi đavola i dugo razgovara sa njim. U "Zločinu i kazni" Svidrigajlov tri puta vidi Raskolnjikovu pokojnu ženu. Čitalac na svom daljem putu nailazi na niz neuropata i psihopata. Tu su u histeričnom napadu Jalisaveta Hohlakova u "Braći Karamazovi", degenerik Sokolski iz "Mladića", manijak i melanholičar Hipolit iz "Idiota", sumanuta Katarina Mermeladova iz "Zločina i kazne". Pisac sa simpatijom slika nekulturne ličnosti Rogožina i Nastasje u "Idiotu", koji su "strasni kao divljaci, ali su čovečni". Tu je i cela porodica iz "Braće Karamazova": stari Karamazov perverzni sladostrasnik, Ivan halucinant, Dimitrije raspusni degenerik, slaboumni Aljoša, Smerđakov epileptičar i podmukli zločinac.

21.

LAZA LAZAREVIĆ PISAC, LEKAR I NAUČNIK

Katarina Mitić, Ana Bojčić, Jovana Radmilović, Aleksandra Veselinović, Sonja Gojić
Dom zdravlja „Dr Simo Milošević“, Beograd

Laza Lazarević jedna je od najznačajnijih ličnosti srpske književnosti i medicine XIX veka. Živeo je 40 godina (1851.-1891.) i u svemu što je radio ostavio je vidnog traga i danas. Smatra se utemeljivačem neurologije u Srbiji. Prvi je opisao manevar istezanja išijadičnog nerva koji za posledicu ima bol duž njegovog toka. Ovim pregledom utvrđuje se jedan od osnovnih kliničkih znakova u neurologiji, neurohirurgiji i ortopediji i zasluženno nosi ime Lazarevićev znak.

Spisak zdravstvenih poduhvata Laza Lazarevića je dugačak, a neki od njih su: osnivanje prve laboratorije, sprovođenje vakcinacije protiv zaraznih bolesti, rad na suzbijanju pegavog tifusa. Pisao je tekstove protiv pušenja, kao i rad o ambliopiji, slabovidosti izazvanoj ovom štetnom navikom. Bio je žestoki protivnik „nadrilekarstva“, „obmanjivanja naroda“, reklamiranja eliksira i „magičnih kapi“, te se može reći da je bio i veliki prosvetitelj. Jedna od ideja, koja je za tadašnje lekare bila novina, je Lazino zalaganje za odvajanje neuroloških od duševnih bolesti. U gerijatriji je napravio značajan napredak otvaranjem Odseka za lečenje staraca. Govorio je da stare osobe moraju drugačije da se leče od ostalih. Značaj njegove ideje možemo objasniti činjenicom da je u svetu gerijatrija odvojena od interne medicine tek 1909. godine.

U arhivi psihijatrijske bolnice u Beogradu, koja nosi njegovo ime, čuva se 50 „lekaskih svedodzbi“ koje je svojim rukom pisao i potpisao doktor Laza Lazarević. U njima on stručno i precizno opisuje poremećaje mentalnog funkcionisanja pacijenata i one su dokaz njegovog predanog rada u oblasti psihijatrije.

Svoje vrsno poznavanje ljudske duše iskoristio je u svom književnom radu, te se smatra začetnikom srpske psihološke pripovetke. U svojim delima vešto opisuje igru svesti i podsvesti svojih junaka, njihove skrivene strahove i potisnute želje, psihičke lomove i nagle preobražaje likova. Njegove kolege lekare posebno je privukao detaljno izložen nastanak slepila kod junaka u pripovesti „Vetar“. U istom delu je kult majke uzdigao do vrhunca. Ona je energična i autoritativna, ali mudra i odmerena žena. Glavni junak, Janko odriče se ljubavi zarad majke. Sukob želje i moći, razuma i osećanja su u središtu pripovetke, a drama se odvija

na unutrašnjem planu glavnog junaka. U pripoveci „Švabica“ precizno je opisao tanana psihološka stanja kroz koja prolazi mladi student rastrzan između ljubavi prema starankinji i dužnosti prema porodici. Delo „Sve će to narod pozlatiti“ potresna je slika društva koje ostaje ravnodušno na žrtvu mladog čoveka koji se iz rata vraća kao invalid. U pripoveci „Prvi put s ocem na jutrenje“ naslikan je lik Mitra, kućnog starešine koji srlja u propast izgubivši sve na kartama i uzvišeni Maričin lik, koja blagom rečju odvraća muža od samoubistva.

U svojim delima on se zalaže za tradicionalne vrednosti, čestitost i poštenje. U sukobu između porodice i ličnih prohteva pojedinaca, Lazarević se stavio na stranu porodice. Iako obrađuje teške i delikatne teme, on svoja dela završava optimistično, sa pogledom usmerenim u budućnost. Između Lazarevićeve umetnosti i ličnosti razlika je mala. Ono što je činio u svom svakodnevnom životu zastupao je i u književnosti, a bio je jedan od najčestitijih i najsvesnijih ljudi svoga doba.

22.

JOVAN JOVANOVIĆ ZMAJ- UMETNIK U MEDICINI I LEKAR U UMETNOSTI

Ana Bojčić, Katarina Mitić, Aleksandra Veselinović, Jovana Radmilović
DZ Dr Simi Milošević, Čukarica, Beograd

Jovan Jovanović Zmaj rođen 1833. u Novom Sadu, tadašnjem kulturnom centru, u vremenu kada Srbi nisu bili priznati kao narod od strane Austrougarske, u vremenu velikih političkih i kulturnih turbulencija koje ga izgrađuju kao lekara i kao pesnika. Bio je sin poznatog novosadskog advokata i gradonačelnika Novog Sada. Rođen je sa privilegijom da bude školovan i postane uspešan advokat, ali lirski duša ga vodi u sasvim druge vode. Započeti pravni fakultet nikada nije završio, a tek sa trideset upisuje medicinski, koji završava u trideset šestoj godini.

Prvi publikovani radovi datiraju iz 1852. godine u novosadskom časopisu Letopis. 1858. osnovao je svoj list Javor. 1862. se ženi Eufrosinom Ličanin zvanom Ruža, kada nastaje najpoznatija zbirka pesama Đulići. Kao deo kulturnog života Novog Sada, zalaže se za uvođenje gimnastike u škole, zalagao se za fizičko i mentalno zdravlje, preventivu, ekologiju. U toku studija on gubi svoje troje dece i ženu Ružu. Nemoćan pred porodičnom tragedijom, nastavlja sa studijama medicine, i piše zbirku pesama Đulići uveoci, možda najsentimentalnije stihove u celokupnoj srpskoj poeziji. Nakon smrti i poslednje ćerke Smiljke, posvećuje se deci, prosvetljuje i leči (prevažodno sirotinju, izdaje list Neven propagira medicinu kroz poeziju). Udara temelje higijeni i preventivi, biva inspiracija Milanu Jovanoviću Batutu. U vremenu kada među najmlađima vlada difterija, i to najčešće sa lošim ishodom, najviše se posvećuje laringologiji. Zbog političkih sukoba sa kraljem Milanom Obrenovićem, satirične poezije kojom kritikuje monarhiju, biva nepoželjan u Beogradu, i list Neven se na neko vreme ukida, sve do abdiciranja kralja Milana Obrenovića. Pa i nakon toga bez obzira što ostaje i deo političke scene, okreće se deci i kao pesnik i kao lekar, postaje rodonačelnik nove forme poezije, dečije poezije. Više od veka njegovo delo živi, tka se u prvo obrazovanje dece, ekranizuje se, štampa, jer je univerzalno i svestremensko. Bio je član Srpskog lekarskog društva, bio je počasni doktor književnosti u Pešti, bio je član Srpske kraljevske akademije u vreme kralja Aleksandra I, član književnog odeljenja Matice srpske. Ali s obzirom na nepokolebljivu političku orijentaciju i kao član upravnog odbora srpske radikalne stranke, po povratku kralja Milana u Beograd, prinudjen je da ga napusti, te odlazi iz Beograda. Poslednje odredište je Sremska Kamenica, gde otvara privatnu lekarsku praksu, ali ga tragedija i dalje

ne zaobilazi. Umiru njegove dve počerke, poslednje uporište u životu. U toj kući 1904. godine umire, uprkos svemu verujući u medicinu, verujući u umetnost.

Živeo je da prosvetljuje, podiže nivo opšte kulture, bio je nežan i savestan lekar, pacifista i rodoljub, ali i satiričar i oštar kritičar vlasti. Bio je lekar za dušu i telo, ostao je čiste duše i čistog uma uprkos životnoj tragediji. Da li bi nam dao više da se posvetio samo jednom, pitanje je koje ne treba postavljati. Propagirao je zdravstveno prosvetljenje kroz svoje pesme, a njegovo pesničko delo ne bi bilo toliko živo i svesremeno da nije bilo protkano empatijom prema svojim pacijentima, ljubavlju prema ljudima, pre svega deci.

23.

DELO FRENKA NETERA, DELO UMETNIKA I LEKARA

Ana Bojčić, Katarina Mitić, Aleksandra Veselinović, Jovana Radmilović
DZ Dr Simo Milošević, Čukarica, Beograd

Anatomija je vizuelna nauka. Slika zauzima najvažnije mesto u prezentovanju te nauke, govori mnogo više od reči. Pojednostavljena slika je ključ da se ta nauka izučava. Predstaviti kompleksno ljudsko telo na jednostavan, lako upamtljiv i prijemčiv način je umetnost. Osoba koja će zauvek biti upamćena po svom umetničkom radu u modernom dobu je doktor, hirurg Frank H. Netter.

Rođen je 1906. godine u Njujorku, u Bruklinu. U svojoj profesionalnoj karijeri patentirao je preko 4000 medicinskih ilustracija, mnoge od njih se nalaze u nekom od 13 tomova Cibinih kolekcije medicinskih ilustracija.

Njegov talenat za crtanje je bio rano prepoznat, tako je u srednjoj školi dobio stipendiju za čuvenu Nacionalnu akademiju za dizajn u Njuorku. Pod uticajem roditelja, ipak nerado upisuje medicinski fakultet. Tokom studija je bio fasciniran anatomijom i često je pravio crteže proučavajući kadevere. Studije je završio, posvetio se hirurgiji, ali je paralelno neprestano radio na crtežima koji su bili jako popularni među kolegama. Ubrzo počinje da ga finansira farmaceutska kuća Ciba, koja je motivisala dalje stvaranje zbog dobre zarade u vreme Velike depresije u Americi, te se dr Neter konačno okrenuo svojoj pravoj ljubavi- crtanju, a hiruški poziv ostavlja zauvek. Govorio je da ga doktori smatraju umetnikom, a umetnici doktorom, a da se on oseća kao da je negde između.

Neterov stil crtanja je bio pod jakim uticajem intersantne grupe umetnika tzv. američkog realizma, koji su bili aktivni početkom dvadesetog veka, i koji su gradku stvarnost prikazivali surovo realistički. Drugi veliki uticaj koji se može zapaziti u Neterovim crtežima je uticaj njegovog prijatelja Normana Rokvela koji je bio ilustrator američkih magazina.

Iako je Neter stvarao zarad nauke, njegove slike su cenjene i zbog estetskog kvaliteta, kao i mogućnosti da opišu funkcionalnost organa. Iako su anatomiju proučavali još Egipćani, umetnost medicinske ilustracije započinje tek u renesansi sa Mikelandelom i Leonardom de Vinčijem, koji su stvarali vrhunska umetnička dela na osnovu disekcije kadevera. Tu strogu jasnoću, divnu tačnost i lepotu umetničkog dela nastavlja da prenosi medicinski Mikelandelo-kako je 1976. Saturday Evening Post opisao Netera. Dve godine pre njegove smrti, publikovan je Anatomski atlas, za koji mnogi smatraju da je najveće dostignuće dr Netera. Atlas je ubrzo po publikovanju postao najčešće korišćen atlas anatomije širom sveta (preveden je na čak 16 jezika).

Dr Neter je umro 1991. godine u Njujorku, ali njegov rad živi u knjigama, danas i u elektronskim sadržajima, i pomaže u edukaciji zdravstvenih radnika širom sveta.